לא נהנין ולא מועלין ואם עד שלא כיפרו הבעלים, תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אחרת, ועושה תמורה ומועלין בה:

גמ' [א] *מאי טעמא לא תני להו [א] גבי הדדי? רישא פסיקא ליה וסיפא לא פסיקא ליה. למה לי למיתנייה גבי מעילה למה לי למיתנייה גבי תמורה? תנא הכא תמורה, ואיידי דתנא תמורה תנא נמי מעילה, *ואיידי דתנא גבי מעילה מעילה, תנא נמי תמורה. [ג] אמר ריש לקיש *חטאת שעיברה שנתה רואין אותה כאילו [ג] עומדת בבית הקברות ורועה, תנן [ד] ושעיברה שנתה, ואבדה ונמצאת בעלת מום אם אחר שכיפרו בעלים מתה תיובתא דריש לקיש? אמר לך ריש לקיש כי קתני (רישא מתה) אאבדה ונמצאת בעלת מום [ה] (אם אחר שכיפרו בעלים תמות) אי הכי אימא סיפא אם עד שלא כיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ואי בעלת מום הא מסאבא וקיימא? אמר רבא הכי קאמר [ו] (תנא) שאבדה ונמצאת בעלת מום עובר: אם אחר שכפרו בעלים, מתה, אם קודם שכיפרו בעלים תרעה עד שתסתאב במום קבוע ותימכר. אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דאם כן 'ישמור' מיבעי ליה למיתני [ז] ועוד 'שעיברה שנתה' למאי הלכתא קתני, [ב] [ח] אלא אמר רבא הכי קתני עברה שנתה ואבדה או אבדה ונמצאת בעלת מום: אחר שכיפרו הבעלים, מתה, קודם שכיפרו הבעלים תרעה עד שתסתאב ותמכר [ט] וצריך למיתני (אם) אבדה גבי בעלת מום (וגבי עברה שנתה) דאי תנא [י] גבי שעיברה שנתה הוה אמינא התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא למילתה אבל בעלת מום דאי לא מומא חזיא אימא לא תהני ליה אבדה, [יא] ואי תני גבי בעלת מום התם הוא דמהניא לה אבדה משום דלא חזיא להקרבה אבל עיברה שנתה דחזי' להקרבה אימא לא תהני לה אבדה, צריכא. ומי אמר רבא הכי והאמר רבא [ח] "אבידה דלילה לא שמה אבידה"? לא דמי: אבידה דליליא לא חזיא לא לגופה ולא לדמי אבל הא נהי דלגופה לא חזיא לדמי חזיא, [יב] *תנן "השני ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה" הא דיחיד מתה [ג] וא"ר יוחנן בעלי חיים נדחין וכשהוא מתכפר, בשני שבזוג שני מתכפר ואידך קמא הוה ליה כי עיברה שנתה, וטעמא דציבור, הא דיחיד מתה, אמר לך דחויין לחוד ואבודין לחוד, [יג] מ"ט אבודין דעתיה עליהון דילמא משתכחין, דחויין לא הדרי מתחזיין.

א) [פסחים לז] ב) יומא סה: שבועות יב: [לקמן כג.] ג) [יומא סד:]

נופא

רש"י

לא נהנין · מדרבנן: **ולא מועלין** · יד] דהא נהנו פטורין מקרבן מעילה דכיון דלא היא ולא דמיה קריבין, הולא קדושתא: **ואם עד שלא כפרו הבעלים** · אתרווייהו קאי כלומר כל זמן שלא כפרו הבעלים שלא רצה להתכפר באחרת: **תרעה עד שתסתאב כו'** · ולעיברה שנתה קאי ולא אותה שאבדה ונמצאת בעלת מום, דהא מסאבא וקיימא ותימכר מיד ויביא בדמיה אחרת טו]: **ועושה תמורה** · הואיל טז] ודמים מתירין ליקרב דהכי אמרינן בפרקין דלעיל (דף כ:) דדבר הרועה להסתאב עושה תמורה: **גמ' מאי טעמא לא תני להו כולהו בהדי הדדי** · אלא יז] פליגא לה כלומר מאי שנא דתני לה בתרי בבי ולא תנא כולהו ה' חטאות ביחד אלא מפסיק בין ג' קמאי יח] וב' בתראי: **רישא פסיקא ליה** · דלעולם מתות ואפילו לא כיפרו הבעלים: **למה לי למתני גבי מעילה** · (א) דכולה הך מתני' תנינן גבי מעילה ריש שם פרק אחד שמתחיל "ולד חטאת ותמורת חטאת" וכולה מתניתין: **כאילו היא עומדת בבית הקברות** · כלומר כל מקום שהיא שם רואין אותה כאילו היא עומדת בבית הקברות שאין כהן יכול ליכנס אחריה ולשוחטה, ורועה עד שתסתאב: **תנן חטאת שעיברה שנתה או שאבדה ונמלאת בעלת מום כו'** · תיובתא דר"ש בן לקיש דפסיק ואמר רועה ומשמע אפילו כיפרו הבעלים: **כי קתני "מתה" אאבדה ונמצאת בעלת מום** · ולקמן פריך א"כ 'עברה שנתה' למאי הלכתא קתני לה בהדי הנך דמתות יט]: **אמר רבא הכי קאמר** · שעברה שנתה או אבדה ונמצאת בעלת מום עובר לאחר שכיפרו הבעלים, מתה, ואפי' כיפרו הבעלים אחרי כן הואיל ואיכא תרתי לריעותא, מתה, ולעברה שנתה לא קאי כלל: **ואם עד שלא כיפרו הבעלים** · כלומר שלא רצו להתכפר באחרת תרעה כו' והשתא ליכא למיפרך הא מסאבא וקיימא דאין בהמת קדשים נמכרת על מום עובר: **ישמור מיבעי ליה** · כלומר הואיל וכבר נפל בה מום עובר 'ישמור' מיבעי ליה למיתני כלומר ימתין אולי יעשה מום זה קבוע: **ועוד עברה שנתה למאי קתני לה** · הואיל ולאו עלה איירי שום דינא כ]: **עברה שנתה ואבדה** · כא] ונמצאת תמימה, וכיפרו הבעלים באחרת או אבדה ונמצאת בעלת מום דאיכא נמי תרתי לריעותא וכיפרו הבעלים באחרת, מתה, קודם שכיפרו הבעלים כב] שאין רוצים להתכפר באחרת תרעה הך דעברה (ב) שנתה ואבדה ונמצאת תמימה כג] וכי אר"ש בן לקיש דאפי' כיפרו הבעלים אחרי כן רועה, בלא אבדה, דהא הוא דאיכא לריעותא: **דמהניא בה אבידה** · מועלת בה להביאה למיתה: **משום דלא חזיא למילתא** כד] · אפי' קודם אבידה, דבת שנתה כתיב (במדבר טו) וזו עברה שנתה ופסול הגוף הוא: **דאי לאו מומא חזיא** · אימא פסול חסרון בעלמא והואיל ונמלאת קודם כפרת השניה תרעה ולא תיהני ליה אבידה למות: **דלא חזיא להקרבה** · בשום קרבן: **עברה שנתה חזיא להקרבה** · בשאר קרבנות, וכל הקדבעיין תרתי לריעותא היינו כי נמצאת קודם כפרת שניה אבל נמצאת לאחר כפרה אפילו אין שם ריעותא לאיבוד, מתה (ג): **ומי אמר רבא הכי** · דהיכא דנפסלה קודם כה] שאיבוד מהני לה איבוד למות: **והאמר רבא אבודת לילה לאו שמה אבודה** · אם אבדה בלילה והפריש אחרת תחתיה לאו שמה אבודה כו] א) ולר"י (ד) דאמר אפי' נמצאת קודם כפרה מתה האי הויא מתה ובלילה לא מצי לאקרובה והיא נמצאת ביום המחרת לאו שמה אבודה ורועה אם נתכפר בחברתה וה"נ הואיל ועברה שנתה לא חזיא לאקרובי לא תיהני כז] ביה אבודה: **ולא לדמי** · שאין דמיה ראויין ליקרב בשעת אבידתה דאין קרבן בלילה: **לדמי חזיא** · קודם שאבדה: **תנן** · במסכת יומא (דף סב:) גבי שעירי יום הכפורים מת אותו של עזאזל מביא שנים מן השוק ומגריל ומשלח האחד והשני ירעה עד שיסתאב: **הא דיחיד** · כי האי גוונא מתה: **וא"ר יוחנן** · במסכת יומא (דף סד:) בעלי חיים נדחין ונדחה שני שבזוג ראשון כשמת חבירו לעולם וכשהוא מתכפר מתכפר בשני שבזוג שני וקמא הוי דחוי כשמת חבירו כאילו עברה שנתו וקתני דטעמא דאינה מתה משום דחטאת צבור היא הא דיחיד מת ואע"ג דליכא שום אבידה מת משום דיחוי דקמא מאחר שנתכפר באחר אלמא תרתי לריעותא לא בעינן וקשיא לרבא: [נ] **אמר לך** · רבא ודאי (ה) כח] היכא דיחוי ונתכפר באחר מתה בלא שום אבידה, ולר"ל ודאי תיקשי ב) והדריצנא לעיל עברה שנתה ואבדה, לר"ל תריצנא, ולדידי לא סבירא לי ואי משום אבדה ונמצאת בעלת מום קשיא לך אמאי נקט בעלת מום תמות משום אבדה לחודה הואיל ושוב נתכפר באחרת, לא קשיא, דחויין לחוד ואבודין לחוד, ואע"ג דאבדה, בעינן ריעותא אחריתי, כך שמעתי לא יותר:

א) נ"ל ואפילו לרבי נ"ק ב) נ"ל ודתריצנא הכא' וגי' נ"ק דכי תריצנא

תוספות

תרעה עד שתסתאב · לעברה שנתה דוקא קאי דאי לאבדה ונמלאת בעלת מום הא מסאבא וקיימא: **ישמור** מבעי ליה · פרש"י ישמור אותה אולי יעשה מום קבוע ול"נ דא"כ היינו תרעה דקתני כט] לכן נראה לפרש ישמור אותה אולי תתרפא וחזיא להקרבה ל]: **אי** תניא גבי עיברה שנתה התם הוא דלא אהני (לה אבודה) משום דחזיא להקרבה · והיינו כשיטת ר"י דריבוי ריעותות מביאין אותה לידי רעיה: **ומי** אמר רבא הכי · דהיכא דנפסלה קודם האיבוד דמהניא ליה איבוד למות והאמר רבא אבודת לילה לא שמה אבודה וא"ת ליפרוך ממתני' דקתני אבדה ונמלאת בעלת מום מתה אע"ג דליכא ריעותא אחריתי עם האבודה וי"ל דבשלמא ממתני' לא מצי למיפרך דשאני מתני' דאבדה קודם שיבא לה הריעותא אחריתי ומש"ה לא דמי לאבודת לילה דריעותא דלילה בא עליה קודם האיבוד אבל לרבא פריך שפיר שהרי ריעותא דעברה שנתה בא עליה קודם האיבוד ומש"ה פריך מאבודת לילה ומשני לא דמי אבודת לילה לא חזיא לא לגופה ולא לדמי כאן משמע כשיטת ר"י דריבוי ריעותות מביאין אותה לרעיה ולא למיתה: **אמר** לך רבא · פרש"י ודאי היכא דאיכא דיחוי ונתכפר באחרת מתה בלא שום אבודה ולרשב"ל ודאי לא] תקשה דכי תריצנא לעיל עברה שנתה ואבדה לרשב"ל תריצנא ולי לא סבירא לי ואי משום לב] אבדה ונמלאת בעלת מום קשיא לך אמאי נקט בעלת מום תמות משום אבודה לחודה הואיל ושוב נתכפר באחרת לא קשיא דחויין לחוד ואבודין לחוד ואע"ג דאבדה בעינן ריעותא אחריתי עכ"ל ולא נראה דתשאר מילתא דרשב"ל בקושיא דהא מייתי לה בכמה מקומות בהש"ס ועוד קשה דממה שהקשה לא תירץ *) לכך נראה לר"י לפרש כי היכי דאילטריך לשנויי אמתני' דבעי תרתי אבודה ובעלת מום ולפיכך אתה צריך לחלק ולומר דחויין לחוד ואבודין לחוד הכי נמי נתרץ לרשב"ל דחויין לחוד ועברה שנתה לחוד דחויין לא חזו לשום הקרבה ועברה שנתה חזיא, להקרבה דשאר קרבנות לג]:

*) עיין רש"ק שהאריך ובנ"ק אפילו

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ג מהלכות מעילה הלכה ד:

ה ב מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה ז:

נ"א לאבודה

ו ג מיי' שם הלכה ח ועי' בכ"מ:

ז ד מיי' פ"ה מהלכות יוה"כ הלכה טו:

◆

מסורת הש"ס

נ"א עתידין נ"ק [מעילה יא: ע"ש]

גי' נ"ק ואיידי דתנא גבי תמורה מעילה תנא נמי גבי מעילה תמורה

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה למה לי וכו' מהכיתין · נ"ב בדף יא: (ב) ד"ה עברה שנתה ואבדה וכו' תרעה הך דעברה · נ"ב דבעלת מום מסאבא וקיימא כצ"ל: (ג) ד"ה העברה וכו' מתה: נ"ב וכן פירש רש"י במתניתין בעמוד ב': (ד) ד"ה והאמר רבא וכו' לאו שמה אבודה וכו' דאמרינן אפילו: (ה) ד"ה אמר לך רבא ודאי היכא דאיכא:

◆

רבינו גרשום

לא נהנין בה מדרבנן: ולא מועלין · בה מדאורייתא: אם עד שלא כפרו הבעל' עיברה שנתה או נמצא ורוצין להתכפר בדמיהן אותה שעיברה שנתה תרעה ותימכר ואותה שהיא בעלת מום תימכר לאלתר ועושין תמורה כיון דיש בה קדושת דמים ומועלין בה נמי: גמ' לא תני · לה כולה מתניתין כהדדי לכולה חמש חטאות המיתות בהדדי אלא פליג ותני לה לתלת לחוד דימותו ולתרי לחוד · משום דרישא הני תלת קמאי פסיקא ליה · דבין לפני כפרה ובין לאחר כפרה מיתות: סיפא לא פסיקא ליה · דהא לפני כפרת ירעו' ומאי טעמא תני לה בתמורה דקאמר ועושין תמורה והדר תני מועלין בה משום אגב דקאי בתמורה ואיידי דתנא תמורה תני ומועלין בה והתם במס' מעילה איכא פירקא דמתחיל נמי ולד חטאת כו' · ואיידי דהתם תני מעילה תנא נמי התם דתמורה: חטאת שעיברה שנתה' אע"ג דקיימא בעזרה: רואין אותה כאילו עומד בבית הקברות · מה התם לא מצי כהן אזיל לאיתויי אף הכא נמי לא חזיא להקרבה אלא תרעה: [אם משכיפרו הבעלים תמות · משמע דקאמר נמי אשעיברה שנתה]: אי הכי אימא סיפא כו' · [אמר לך ריש לקיש כי קתני תמורה אאבדה ונמצא בעל מום ולא אעיברה שנתה · ואי בעל מום למה לי תרעה אלא אעיברה שנתה קאמר תרעה] מדהא קא מיירי בעיברה שנתה אף משכיפרו בעלים תמות נמי מיירי בעיברה שנתה וקשיא לריש לקיש: אמר רבה תני הכי אם עיברה שנתה [או] אבדה ונמצא בעל מום עובר (או אבדה) [ושאבדה] ונמצאת בעלת מום קבוע אם משכיפרו בעלים תמות. דהכא איכא תרתי לריעותא דאבדה ונמצ' בעל מום הלכך תמות ולא קשיא סיפא נמי דכולה בחדא [מיירי] (איידי ואיהיא ואיהיא) תרעה עד שתסתאב במום קבוע: דא"כ · דבבעלת מום עובר קא מיירי אמאי קתני תרעה ישמור עד שיעשה מום קבוע (אידי) בעי למיתנא ועוד כיון דההיא שעיברה שנתה אם משכיפרו הבעלים לא תמות אא"כ אבדה ונמצאת בעלת מום לחוד למאי הלכתא קתני לה (א"כ לעיברה) [ההיא דעיברה] שנתה · ל"א ותוב כי קתני תמות אאבדה ונמצאת בעלת מום ולא אאעיברה שנתה [א"כ] למה תנייה לעיברה שנתה בין הני דמתניתין אלא אמר רבא (הכי קתני) [הכי נמי] שעיברה שנתה ואבדה וכן נמי ההיא דאבדה ונמצ' בעל מום אם משכיפרו הבעלים תמות משום דאית בכל חדא תרתי לריעותא ולא קשיא לריש לקיש והאי דקתני אם עד שלא כיפרו תרעה אעיברת שנתה לחוד קאי ולא אאבדה ונמצא בעל מום: ומי אמר רבא הכי · דשעיברה שנתה ואבדה דמשום הכי תמות משום דאבדה והאמר רבא אבודה דלילה לא שמה אבוד דלא מיפסלה באבידה דלילה משום דלילה לאו זמן הקרבה וכן נמי כי אבדה לאחר שעיברה שנתה דלא חזיא להקרבה לא תיפסל בה אבידה: קסבר רבא · לא דמיא דאבודה דלילה להכי לא שמה אבודה דאותה אבודה דלילה לא חזיא לא לקדושת הגוף ליקרב עצמה בלילה ולא לקדושת דמים למוכרה ולהביא אחרת תחתיה בלילה אבל שעיברה שנתה ואבדה ונמצא נהי דלקדושת הגוף ליקרב עצמה דהא עיברה שנתה לא חזיא לקדושת דמים למוכרה ולהביא בדמיה אחרת חזיא וכיון דבשעת אבידה חזיא לקדושת דמים הלכך פסלה לה אבדה ותמות: [תנן במסכת יומא גבי שעירי יום הכפורים מת אחד מן השעירים עד שלא הגרילו עליהן יביא אחר ומזווג לו ואם משהגריל יביא שנים אחרים ויגריל עליהן ויאמר אם של שם מת זה שעלה עליו הגורל לשם יתקיים תחתיו ואם של עזאזל מת כו' · עד והשני ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה לפי שאין חטאת הציבור מתה · כדאמר לעיל בפ' יש בקרבנות]: וא"ר יוחנן · התם בעלי חיים שהיו ראויין ולא אירע בעצמו פסול נידחין מהקרבה וכשהוא מתכפר בשני שבזוג שני מתכפר שלא נתכפר באחד מהן ואידך קמא שמת חברו כיון דעבר זמנו דנתכפרו באחר הוה ליה כי עיברה שנתה וטעמא דציבור דרועה הא דיחיד מתה וקשיא לרבא דאמר שעיברה שנתה ואבדה אם נמצא עד שלא כיפרו והא הכא דאיתיה להאי [קמא] דקאי עד שלא כיפרו הבעלים וטעמא דציבור הוא הא דיחיד מתה אמר לך רבא דחויין לחוד הא משום הכי הוה מית אי הוה דיחיד דדחוי הוא לגמרי מהקרבה ואבודין לחוד

◆

שיטה מקובצת

א] להו כולהו גבי הדדי אלא פליג להו רישא: ב] תמורה · גירסת ס"י ומאי טעמא תני לה בתמורה והדר תני לה במעילה משום דקאי בתמורה קא תנא תמורה ואיידי דתני תמורה תני נמי מעילה וכי קאים במעילה קתני [מעילה] ואיידי דתני מעילה תני נמי תמורה: ג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: ד] תנן ושעיברה שנתה ושאבד' ונמצאת בעלת מום אם כיפרו בעלים תמות תיובתא דר"ל כו' כי קתני תמות אאבדה כו': ה] מום אי הכי כו' והשאר נמחק: ו] קאמר או שאבדה: ז] ועוד שעיברה שנתה למאי הלכתא קתני לה כיון דלא קיימי על שום דינים שבמשנה שהרי אם כפרו אינה מתה ועושה תמורה ומועלין בה: ח] קתני ל"א ותוב כי קתני תמות על אבודה ונמצאת בעלת מום דההיא תמות אי הכי [מה דתני] ביני הני שעיברה שנתה למה לי למתנייה: אלא אמר רבא כו': אלא אמר רבא הכי קתני' גליון לא שייך למימר חסורי מחסרא לפי דאבדה בי מצעי קאי הכא והכא אבל ונמצא בעל מום לא מצי למימר דקאי אתרווייהו דאי במום קבוע מאי תרעה ואי במום עובר ישמור מבעי ליה: ט] ותמכר וצריך למיתני אבדה גבי עיברה שנתה וצריך למיתני אבדה גבי בע"מ דאי ותיבת אם נמחק: י] יא] יב] יג] עי' בהשמטות בסוף המסכת: יד] מועלין מדאורייתא דאם: טו] אחרת דכיון דלא כפרו בה הבעלים לא דחיא לה לגמרי: טז] הואיל ודמיה עתידין: יז] אלא פליג להו כלומר: יח] קמאי לב' בתראי: יט] דמתות גליון ה"ה דהמ"ל עברה שנתה למאי תני לה כדפריך בסמוך: כ] דינא חס"ד ומה"ד אלא אמר רבא' ודאי מתני' דקתני דמתה אעברת שנתה קאי ולא קשיא לר"ל דהכי קתני הס"ד ומה"ד עברה: כא] ואבדה דאיכא תרתי לריעותא ונמצאה תמימה ולא רצו הבעלים להתכפר בה וכיפרו: כב] הבעלים באחרת שלא רצו להתכפר בהא דנמצאת מתה ואתרווייהו קאי תרעה: כג] תמימה ואידך דנמצאת בעלת מום תימכר מיד וכי: כד] למילתה שם כתיב להקרבה ס"א דאין בה שום מום ולא חזיא למילתה אפי': כה] קודם האיבוד מהני: כו] אבודה ואפילו לרבי דאמר: כז] תיהני בה אבודה: כח] ודאי היכא דאיכא דיחוי: כט] דקתני דתרעה עד שתסתאב משמע בין ע"י אותו מום או ע"י מום אחר: ל] להקרבה' ואפילו לרבי דאמר אף בנמצאת קודם כפרה מתה היינו כשנתכפר אחר מכאן אבל עד שלא נתכפר מתכפר ודאי באיזה שירצה: לא] ודאי קשה וכי תריצנא: לב] משום אבודה' ונמצאת: לג] עי' בהשמטות בסוף המסכת:

נושא

מבנה

נושא

הגהות הגר"א

[א] גמ' מ"ט כו' · גירס"י הדדי אלא פליגא לה רישא כו': [ב] שם אלא אמר רבא כו' · וכונה אבדה כלומר משום דעברה שנתה מיירי אפילו קודם לאבדה ובעל מום אח"כ: [ג] רש"י ד"ה א"ל כו' · עי' תוס' שהקשו עליו ועוד קשה דא"כ הו"ל להקשות על מהני' ועוד הנ"ל על ר"ל ורי"ל דה"פ ה"ל כעברה כו' פי' וגם נאבדה וקתני דמתה אפי' קודם כפרה · דקאמר וכשהוא מתכפר כו' ובמתני' ואם עד שלא כו':